

ZATERDAG 20 JUNI 2009

HDC501

Borghouts:
'Passie blijkt uit
mijn daden'

Marian Mudder,
altijd 'die rooie
uit Baantjer'

Traditie in
100-jarige
Johanniter Orde

PLUS

Wrakduiken op de Noordzee: overal lijnen, trossen en netten.

Foto's Cor Kuyvenhoven

'Als we zo doorgaan,
alleen nog kwallen over'

„Ik duik hier nu zes jaar”, zegt Klaudie Bartelink (38), duikinstructeur bij Get Wet en documentairemaakster. „In het begin zag ik alleen de mooie dingen. Maar hoe vaker ik er kwam, hoe meer het ging opvallen, zeker toen ik onder water begon te filmen: ik zag het elk jaar minder worden. Dus begon ik dieren los te snijden. Ik had een doel.” Ze maakt zich grote zorgen over de toekomst van de oceanen en zeeën. „Als we zo doorgaan, leven er rond 2050 alleen nog maar kwallen in de oceanen.” De documentaire „The end of the line” - over het wereldwijde probleem van overbevissing - maakte diepe indruk op haar. „We eten nu de vissen van onze kinderen en kleinkinderen”, zegt ze. „Een voorbeeld: 93 procent van de kabeljauwen wordt gevangen voor ze kunnen paaien. Vroeger zaten er hele scholen kabeljauw op een wrak, nu vind je maar een enkele. Deze vissen kunnen twee meter lang worden, maar tegenwoordig is zeventig centimeter het grootste wat er zwemt.” Samen met haar partner Ben Stiefelhagen (56), organiseerde ze al eerder schoonmaakduiken op de Noordzee, maar dit jaar pakten de twee het groter aan. Met hulp van sponsor Oracle en het Scheveningse schipperscehtpaar Willem en Paula - zij stellen hun boot gratis ter beschikking - maken ze deze zomer met een wisselende groep Noordzee-duikers een aantal duiken om verschillende wrakken te ontdoen van vistuig. „Het is een druppel op een gloeiende plaat en ik weet dat er telkens weer nieuw vistuig bij komt”, erkent Klaudie. „Maar we hopen dat door onze actie mensen meer gaan nadenken. En dat collega-duikers straks - als ze een duikje maken - gewoon ook hun mes pakken om verstrikte dieren los te snijden. Het is een kleine moeite.”

Grote schoonmaak op de Rem III

Ghost fishing heet het verschijnsel: verspeelde netten en vislijnen vangen nog decennia lang kabeljauwen en andere vissen, grote krabben en kreeften. Zo veranderen de honderden scheepswrakken op de bodem van de Noordzee in macabere vissenkerkhoven. Ben Stiefelhagen en zijn partner Klaudie Bartelink van duikschool Get Wet kijken niet meer toe: ze zijn met een grote schoonmaakactie begonnen. De Rem III, het wrak van een voorpostenboot uit de Tweede Wereldoorlog voor de kust van Noordwijk, is het eerste 'kerkhof' dat ze onder handen nemen.

Hoe mooi het in de Noordzee kan zijn, kunnen maar weinig mensen zich voorstellen. De vele wrakken op de zandbodem vormen oases van leven. Ze zijn sprookjesachtig begroeid met kleurige zeeanemonen, met baksteenachtige montjes, met pennenschacht, zee-rasp en andere hydrofoliën. Daartussen zwemmen scholen steenbolken en af en toe een verdwaalde kabeljauw. Verder mooi getekende en gekleurde donderpadden, vissen die doen denken aan de giftige schorpioenvissen, en nieuwsgierige botervisjes. En natuurlijk krabben: behalve de kleine zwemkrabben en andere niet zo imponerende soorten, stikt het er van soms monsterlijk grote Noordzeekrabben, met opvallende zwarte punten op hun dikke terracotta-kleurige scharen. Op de zandbodem vlak naast het wrak rennen heremietkreeftjes heen en weer, tussen pitvissen en grondeltjes. In het juiste seizoen is het zicht opvallend goed: tot wel twintig meter. Als de zon schijnt, zijn de wrakken twintig, dertig, soms veertig meter onder het wateroppervlak gehuld in een mysterieuze groenige schemerlampgloed. Maar er zijn bedreigingen in dit paradijs. Het gebeurt geregeld dat visserijschepen hun netten verspelen op de wrakken. En wat te denken van de sportvissers die vanaf één van de vele charterboten precies boven een wrak hun hengels uitgooien en talloze onderlijnen kwijt raken. Er hangt voor kapitalen aan vistuig aan roestige spanten op de bodem van de zee. Onschuldige zijn deze netten en lijnen bepaald niet. Ze vangen dag in dag uit vissen en krabben. De vangst komt nooit meer op de veiling maar is gedaan om langzaam weg te rotten. Het is een zonnige middag en buitengaats staan de golven een krappe meter hoog: de omstandigheden zijn goed genoeg om een duikje te wagen. Schippersvrouw Paula meldt de autoriteiten dat de 'Aquila' de haven verlaat. Even te voren hebben zes duikers hun zware dubbelsets aan boord gesjouwd. Duiken op de Noordzee kan op een goede dag kinderlijk gemakkelijk zijn, maar meestal zijn zulke expedities zwaarder dan een doorsnee duik in binnenwater. Soms zitten alle omstandigheden tegen: dan gaan de duikers zeeziek te water, moeten ze vechten tegen de stroming omdat de kentering anders valt dan van te

voren was berekend en is het zicht onder water slecht door algenbloei. Het moeilijkste moment komt bij zulke duiken als ze weer aan boord moeten klimmen: als de duiktrap vanwege de golfslag anderhalf, twee meter heen en weer klapt. Maar zo heftig zijn de omstandigheden deze dag niet. Benedendeks neemt oud-marinier Ben Stiefelhagen, één van de meest ervaren wrakduikers in het land, het duikplan door. De 'Delft' was ooit de werkelijke naam van de Rem III, een vissersboot die door de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog in beslag werd genomen en voorzien van een groot kanon. Voor de kustpatrouilleerde deze voorpostenboot, op zoek naar tekenen van de vijand. Als er bommenwerpers over kwamen, werd de informatie snel doorgegeven aan de stellingen landinwaarts. En ook was de bemanning bedacht op tekenen van een grote invasie-macht vanaf het water. Maar zonder compartimenten en met een dunne scheepswand, waren deze schepen een gemakkelijke prooi voor de geallieerden. De 'Delft' werd naar de kelder geschoten. Het schip ligt op twaalf mijl uit de kust bij Noordwijk en werd later bekend onder de naam Rem III: het derde wrak gerekend vanaf het inmiddels verdwenen REM-eiland. „Twintig meter diep”, meldt Ben Stiefelhagen. „En het wrak is zo'n veertig meter lang. Het kanon is er een paar jaar geleden vanaf getrokken en later geborgen. Het staat nu in het oorlogsmuseum in Overloot.” Het is de bedoeling dat de eerste twee duikers een lijn uitleggen over het schip, zodat iedereen de weg terug naar de stijglijnen kan vinden, en bij de ankerketting een grote blauwe zak ophangen die aan het einde van de duik vol met lijnen en resten van visnet naar boven zal worden gebracht. Het tweede paar duikers neemt ook zo'n zak mee. Ben en Klaudie, die als laatste te water gaan, zullen aan het einde van hun duik een paar hefbalonnen vullen met lucht en de buit 'omhoog schieten'. Als het wrakanker op zijn plek ligt en de Aquila vlak bij de twee boei-tjes aan het eind van de lijn zijn eigen anker heeft laten vallen, is het tijd om van boord te springen. Het is vlak voor de kentering en de stroming is er bijna uit. Zo kost het weinig moeite om langs de lijn naar beneden te komen. Het water is helder, het wrak heeft nog steeds duid-

Ben Stiefelhagen (links) en Klaudie Bartelink na hun duik.

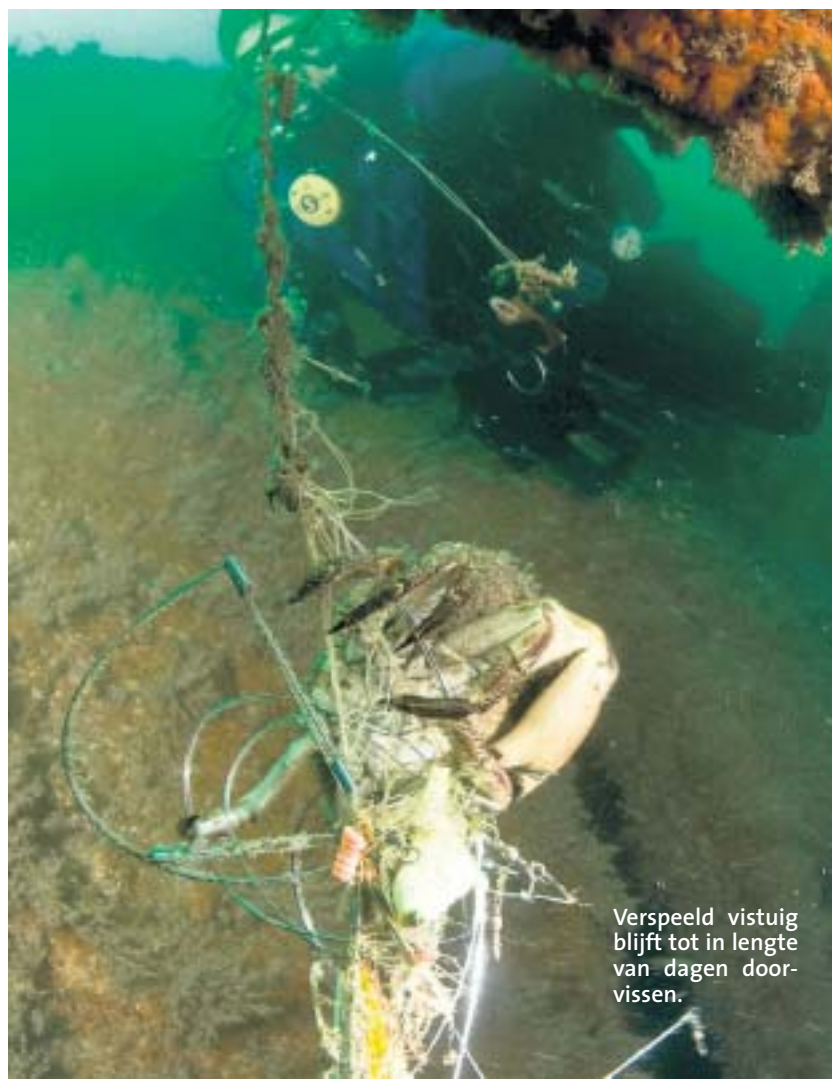
Foto HDCMedia

delijk herkenbare vormen en staat rechtop in het zand. Een grote school steenbolken flitst nerveus heen en weer. Opvallend zijn de grote trossen eieren die de pijlinktvis-heren en -vrouwen hebben opgehangen. Maar er is weinig tijd om van het tafereel te genieten. Er is werk aan de winkel, meteen is al duidelijk dat het wrak onmogelijk in één duik ontdaan kan worden van alle vistuig en -netten. Zo begint een werk van snijden en zagen, voorzichtig, want het risico om zelf aan de haak te worden geslagen is levensgroot. Het wrak hangt vol met lijn en kunstas, vooral oranje met gele rubberen inktvisjes. Verder vinden de duikers grofmazige visnetten geknoopt van dik touwachtig materiaal. Maar ook warrelnetten, gemaakt van dun nylonraad. Her en der snijden ze een

krabbetje los. Maar vaker zijn ze te laat: dan treffen ze een kadaver. Na een duiktijd van een uur, is het tijd om in te pakken. Ben en Klaudie, die als laatste in het water lagen, zijn dan nog bezig met een groot net, dat niet meer in de verzamelzakken paste en dat ze voor het gemak maar aan een grote hefballoon hebben vastgemaakt. De hefballoon trekt het net metershoog strak in de waterkolom wat het snijden een stuk makkelijker maakt. Het zit vol met miljoenen kleine garnaalachtige diertjes, een soort krill. Plots komt er een flinke school haring voorbij, aangetrokken door dit buitencansje van een feestmaal. Een passende afsluiting van een uur hard werken.

Vislijn verandert
wrakken in
vissenkerkhoven

ANNET VAN AARSEN

Verspeeld vistuig blijft tot in lengte van dagen doorvissen.